

NAPOTKI ZA FILMSKO-VZGOJNI POGOVOR IN GRADIVO O FILMSKO-IZRAZNIH SREDSTVIH

1. UVOD IN KLJUČNA VPRAŠANJA ZA POGOVOR

Preden pričnete pogovor, dajte dijakom vedeti, da ni napačnih odgovorov, da je namen, da s skupnimi močmi stkete zgodbo o ogledanem filmu. Otroci in mladi se morajo sprostiti. Morda prinesite kakšne prigrizke, posedite se v krogu ali pa se v razredu tudi vi usedite za šolsko klop poleg učencev. Namen pogovora je, da dijaki uspejo izrazijo svojo oceno filma, ob tem pa vi kot moderatorji pogovora subtilno podate lastno znanje in izkušnje, ki mlade udeležence obogatijo. Naslonite se na dijake, ki se v pogovor vključujejo lažje (ti. pozitivni steber pogovora), a poskusite vključevati tudi druge, ki so sicer morda bolj tihi/zadržani, a veste, da bi z malo več vzpodbude želeli in imeli kaj povedati. Ne zatirajte površnih, morda celo kdaj neumestnih odgovorov (bolj živahnih udeležencev), saj je resno upoštevanje vsakega mnenja izrednega pomena za kakovosten skupinski pogovor o filmu.

Tri najbolj ključna vprašanja so:

Kaj je film skušal sporočiti?

- Vzpodbujajte lastno mnenje mladih o filmu in izražanje tega.
- Opozorite na to, da izrazijo, kaj jim je bilo všeč in tudi kaj jim ni bilo všeč.
- Kot voditelj/-ica pogovora se poskusite izvzeti iz izpostavljanja vrednosti filma ali v filmu.
- Svoje mnenje podajajte oz. podajte le, ko/če določenega aspekta filma mladi ne omenijo.
- Vprašanja »Kaj se v filmu dogaja, kakšna je zgodba, katera tema je izbrana?« so včasih lahko izhodišče, da se pogovor začne in odpre.

Kako je to (film) sporočil?

- S tem sprašujete o filmskih izraznih sredstvih.
- Podajte jim kakšno informacijo iz vašega znanja o filmu, a bodite vseeno kar se le da le moderatorji, povezovalci pogovora.

Kaj si ob tem mislim sam/a?

- Pomagajte jim artikulirati kritično moč in vrednosti (njihovega) lastnega mnenja.
- Razpredajte, vodite pogovor v smeri (nadaljnega) razmišljanja ob in o filmu, a ob tem ne pozabite, če ste skrenili morda predaletč, to pravočasno zaustaviti oz. omejiti.
- Dajte mladim nadaljnje naloge (spis, posneti filmček v enem kadru (t.i. kader-sekvenca) s pametnimi telefoni ipd.)

Druga vprašanja:

Kakšna je glasba? Kakšni so kadri (hitri, dinamični, počasni ipd.)? Kakšna je scenografija? Kakšna je kostumografija? Kako igrajo igralci (ali so prepričljivi)? Kakšni so posebni učinki? Ne spreglejte tudi kakšne simbolike v filmu, ki jo odrasli bistveno lažje opazimo (zaradi izkušenj).

2. POJMI

KADER / POSNETEK / SHOT = neprekinjen posnetek od vklopa do izklopa kamere

PRIZOR / SCENA = niz kadrov povezanih v isti prostor in čas

SEKVENCA = niz filmskih scen, ki imajo v filmu isto narativno funkcijo

KADER – SEKVENCA = v enem kadru posneta vrsta povezanih prizorov

OFF KADER, CADRE CACHÉ, SKRITI KADER, SLEPO POLJE = prostor v sceni, ki ni prisoten v snemalnem kadru, intenziteta

MIZANSCENA

= gibanje igralcev v kadru

= 'vse kar se dogaja pred kamero'

KOMPOZICIJA = postavitve subjektov in objektov v kadru

statična – dinamična kompozicija

zaprta – odprta kompozicija

SMISELNOST, INFORMATIVNOST KOMPOZICIJE

CENTRALNA CONA POZORNOSTI = prva vizualna informacija, ki jo prejmemo v kadru

3. SPECIFIČNA FILMSKA IZRAZNA SREDSTVA

1. Filmski kader
2. Gibanje kamere
3. Zvok
4. Montaža
5. Filmski čas, prostor in ritem
6. Posebni učinki (scenski, laboratorijski)
7. Filmska projekcija
8. Distribucija

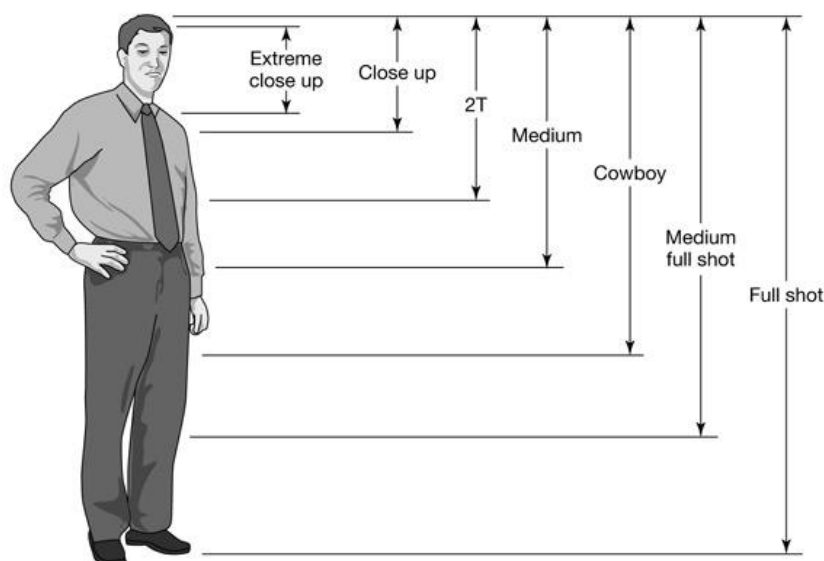
Nespecifična izrazna sredstva v filmu so:

- **Režija**
- **Igra**
- **Scenarij**
- **Scenografija** idr., ki izhajajo iz gledališke umetnosti
- **Prostor (izgled)**, ki izhaja iz arhitekture...

FILMSKI KADER

Znotraj filmskega kadra se odvija okoli 70 % celotne analize filma:

1. Velikost planov / kadriranje (framing)

• Close-up /
VELIKI PLAN	• Medium Shot /
SREDNJI PLAN	• Medium Full
Shot /	• Full Shot /
POLNI PLAN
• 2T / Close Shot
/ BLIŽNJI PLAN	• Cowboy /
AMERIŠKI PLAN	• ITALIJANSKI
PLAN	• Total /SPLOŠNI
oz ŠIROKI PLAN
			• Insert/ DETAJL

2. Kompozicija, mizanscena

3. Gibanje kamere

• Vožnja / far	• Dvig / lift	• Snemanje iz roke	• Zoom / optična
• Zasuk / švenk	• Žerjav / kran	• Letalski posnetek	vožnja

Gibanje kamere artikulira:

- Kinestetičnost
- Fizično doživetje prostora
- Filmski ritem
- Napetost filmske slike

4. Koti snemanja

- Povečujejo perspektivo, ritem
- Ustvarjajo kompozicijo, napetost, sugestijo, pričakovanje
- Boljša artikulacijo psihologije in akcije

Normalni kot = objektivističen, neangažiran pogled

Spodnji kot / žabja perspektiva

Zgornji kot / ptičja perspektiva

Statični kot = kamera se ne premika

Dinamični kot = kamera se premika: zasuk, dvig itd.

5. Trajanje kadra

Kratki (akcijski) – dolgi (poetični) kadri

6. Izgled in barve

Izgled filma je odvisen tudi od tipa kamere, uporabe filtrov.

Monokromatska slika (črno-bela slika) – saturacija slike (intenzivirane barve)

Upoštevanje psihologije barv

Estetika in smiselnost video zrnatosti

7. Luč

8. Zvok

Zvok je izredno pomemben aspekt v filmu, na katerega se velikokrat pozabi. Film je namreč avdio-vizualni dokument.

- Poudarjanje atmosfera
- Vpliva na čustva
- Šum, govor, melodija, hrup
- Tišina

Neposredno posneto – naknadno posneto

9. Velikost filmske projekcije

MONTAŽA

Zvoka in slike

Prvi, ki je montažno snemal in montiral filme: David W. Griffith (Rojstvo naroda-1915, Nestrpnost-1916)

Faze montiranja: pregled materiala > groba > fina > tehnična > kreativna montaža

Rezi (ostri / mehki / skokovit), prehodi

Filmski kader > filmski prizor (/scena) > filmska sekvenca

- Kontinuirana / narativna / klasična montaža
- Diskontinuirana montaža

- nadrealistični film, francoski novi val

- sovjetski film montaže / montaža atrakcij / asociativna montaža

„Za nas filmski material ne obstaja oz. je vseeno, kakšen je. Glavni učinki se dosežejo z montažo, in to ne z montažo celih prizorov, marveč razdrobljenih, na kratke kadre razkosanih prizorov.“

Kulešov efekt = montaža vpliva na potek in razumevanje filma

Montaža ,uničuje' filmsko realnost

Gradivo je pripravljeno kot priloga k predavanju »Filmska izrazna sredstva« in ne obravnava vseh umetniških in medialnih aspektov filma. Priprava na pogovor zahteva od pedagogov, da se še dodatno informirajo o vsakem posameznem filmu – si pripravijo določena vprašanja vnaprej – in se še dodatno samostojno informirajo o zgodovini filma ter tudi o moči filmskega izražanja.

Pripravil: Rok Govednik
(Zavod Vizo)

Co-funded by the
European Union

Mednarodni projekt Poučevanje evropske zgodovine s filmom je program (Teaching European History through Cinema - TEHC) se bo v Sloveniji izvajal pod okriljem filmsko-vzgojnega Zavoda za uveljavljanje vizualne kulture Vizo in v partnerstvu še s petimi strokovnimi partnerji iz Italije (AGIS), Irske (County Museum Dundalk), Bolgarije (International Short Film Festival »In the Palace«) ter Romunije (Romanian Film Promotion APFR).